'De' Arubaanse identiteit: een veelkleurige lappendeken

'Onze waarden en normen gaan verloren', is een uitspraak die bij nacht en ontij wordt gedaan. Als de spreker om uitleg wordt gevraagd, is het antwoord steevast dat de traditionele Arubaanse waarden en normen terug moeten keren. Er wordt dan ook vaak verwezen naar de 'echte Arubaan', Arubano di puro sepa. Maar wie is Arubaan? Waar zijn de wortels van de Arubaan en hoe reëel is de kans, dat de huidige samenleving terugkeert naar de normen en waarden van vroeger?

Door Errol Zebeda

Van de eerste mens die voet zette op Arubaanse bodem is niet veel bekend, wel heeft men aan de hand van opgravingen kunnen vaststellen dat het eiland zeker 2000 jaar voor onze jaartelling al bewoond was.De veronderstelling is, dat de eerste bewoners van het eiland waren overgestoken van het vasteland (Zuid-Amerika). In het jaar 1499 werd Aruba door de Spanjaarden 'ontdekt' en vaststaat dat de ontdekkingsreiziger Alonso de Ojeda in 1499, na de ontdekking van Curaçao in westelijke richting tussen het eiland Aruba en het schiereiland Paraguana doorvoer. Er wordt algemeen aangenomen dat Alonso de Ojeda, op 9 augustus 1499 het eiland in het oog kreeg en dat niet lang daarna de eerste Spanjaard voet op Arubaanse bodem zette.Na de ontdekking hadden de Spanjaarden in eerste instantie niet veel belangstelling voor het eiland. Er werden geen edele metalen (bijvoorbeeld goud en zilver) gevonden en in het jaar 1513 werd het eiland door Diego Colon, de onderkoning van Hispaniola (Haïti en de Dominicaanse Republiek), een waardeloos eiland, een *isla inutil* genoemd.

Op een bepaald moment besloten de Spanjaarden om bijna de gehele bevolking van Caiquetios-indianen van Aruba naar Hispaniola over te brengen, om ze daar te werk te stellen in de kopermijnen. De Caiquetios behoorden tot het volk der Arowakken, evenals de Indianen van Bonaire en Curaçao en die van Lara en Falcon in Venezuela.

Economisch was Aruba van weinig betekenis voor de Spanjaarden, maar de ligging in de nabijheid van het vasteland was toch wel een reden om het eiland te behouden en in 1526 werd een groep Indianen vanuit Hispaniola teruggebracht naar Aruba.

Politiek-bestuurlijk gezien, was er een verband tussen de Caiquetios op Aruba en andere Indianen, omdat de 'Cacique', het opperhoofd van Paraguana, tevens het hoogste gezag was voor Aruba, Bonaire en Curaçao. Na de 'ontdekking' van Aruba en de daarop volgende Spaanse overheersing van 1499-1636, volgde de Nederlandse periode. In het jaar 1754 kreeg voor het eerst een blanke kolonist toestemming van een Nederlandse maatschappij om zich op Aruba te vestigen. Deze heer, een Portugese jood, genaamd Mozes de Salomo Levy Maduro kreeg de beschikking over een stuk grond om er landbouw en veeteelt te gaan bedrijven. Deze Maduro was trouwens zeer vermoedelijk van Curaçaose afkomst, omdat zijn grootouders in de 17e eeuw vanuit Amsterdam naar Curaçao waren vertrokken. Wat er verder met deze Maduro is gebeurd, is niet bekend en het is ook onduidelijk of hij de stamvader is van de vele Maduro-families op Aruba. Uit deze beknopte ontdekkingsgeschiedenis van Aruba blijkt al duidelijk de verbondenheid en interactie van de Arubaanse bevolking met mensen in andere gebieden. De oorspronkelijke bewoners van Aruba waren deel van een groter Arowaks-Indiaans geheel, dat zich uitstrekte van Lara en Falcon tot Bonaire en Curaçao en zelfs reikte tot in Suriname en Guyana. Behalve het voorgaande, was er ook menselijk verkeer tussen Aruba en Hispaniola.

> Mensen kunnen hun land verlaten, verdreven door armoede, oorlog en vervolging.

DE ARUBAANSE BEVOLKING ANNO 2002

Het is goed om bij het kijken naar de geografische herkomst van de Arubaanse bevolking in gedachten te houden, dat mensen altijd hun ervaringen meenemen als ze ergens naar toe gaan. Of het nu gaat om iemand die verhuist van Santa Cruz naar Playa of van België naar Aruba, de ervaringen die men meeneemt zijn verschillend. In het nieuwe woongebied worden al die ervaringen samengebracht tot één nieuwe omgeving met vele varianten. Aruba is zo'n woongebied waar verschillende groepen bijeen zijn. Naast de afstammelingen van de oorspronkelijke bewoners van Aruba, de Indianen, kunnen wij binnen de Arubaanse gemeenschap globaal drie groepen immigranten onderscheiden:

1. Immigranten uit delen van het (ex)-Koninkrijk der Nederlanden: Nederland, de Nederlandse Antillen, Indonesië en Suriname.
2. Immigranten uit de landen van Zuid-Amerika en het Caribisch gebied zoals: Colombia, Venezuela, de Dominicaanse Republiek, Haïti, Jamaica, Grenada en Guyana.
3. De derde groep bestaat uit personen die uit landen van Europa, Azië, Afrika en Noord-Amerika komen.

IDENTITEIT

De vertegenwoordigers van de genoemde groepen geven allen middels hun identiteit aan 'wie ze zijn'. Iemand wordt aan de hand van zijn of haar identiteit door anderen herkend en beoordeeld. Je kunt van iemand aangeven wat hij wel is (bijvoorbeeld van Chinese komaf) en ook wat hij niet is (geen 'blanke' Arubaan). Bij identiteit horen zaken als geslacht, leeftijd, maatschappelijke functie, maar ook meer complexe zaken als geloof, etnische achtergrond en politieke voorkeur.

De etnische identiteit of etniciteit is de identiteit, die de persoon deelt met een hele etnische groep: een groep met dezelfde geschiedenis, dezelfde culturele erfenis, dezelfde achtergrond. Bij etniciteit speelt het fysieke uiterlijk soms een belangrijke rol. Lichaamsbouw, vorm of kleur van de ogen, huidskleur of type haar kunnen ertoe leiden, dat iemand zich rekent tot een bepaalde etnische groep.

Ook kunnen anderen hem of haar op grond van deze kenmerken indelen bij een groep. Echter, niet alleen de etnische identiteit bepaalt de identiteit van een mens. Ook zijn leefsituatie, de mensen met wie hij opgroeit en zijn welvaart bepalen zijn hele identiteit. Daarom is de ene Jamaicaan of Chileen de andere niet en kunnen zij, net als de Arubaan, onderling sterk van elkaar verschillen.

Zoals eerder aangegeven, wonen er op Aruba verschillende groepen migranten; mensen die hun eigen geboorteland hebben verlaten en zich in een ander land hebben gevestigd. De term migrant betekent 'iemand die verhuist'. Een immigrant is iemand die een land binnenkomt; een emigrant is iemand die uit het land vertrekt. De redenen om naar een ander land te vertrekken kunnen sterk verschillen.

Mensen kunnen hun land verlaten, verdreven door armoede, oorlog en vervolging. Bij het voorgaande kan je dan denken aan de asielzoekers die de oorlog in hun eigen land ontvluchten, om in een ander land een beter leven en vrede te zoeken.

Zo komt het ook voor dat mensen hun land verlaten om elders werk te zoeken. Op deze wijze heeft de Arubaanse overheid rond 1930 mensen gehaald om te werken in de olieindustrie. Hetzelfde gebeurde weer aan het begin van de jaren negentig met de opbloei van de toeristische sector.

Mensen kunnen ook tot migratie worden gedreven door de socio-economische en politieke situatie in het land, zoals velen Aruba hebben verlaten rond de jaren 1985, met de sluiting van Lago en 1986 bij de Status Aparte.

Tot migratie worden mensen ook aangespoord door de aantrekkingskracht van bijvoorbeeld veel vruchtbaar land, de belofte van welvaart en rust. In de praktijk blijkt, dat er in veel gevallen een combinatie is van de *push & pull* factoren: de mensen verhuizen omdat hun oude situatie ongunstig is en gaan naar een gebied dat een bepaalde aantrekkingskracht heeft. De migratiegeschiedenis van Aruba is terug te leiden tot de vestiging van de Indianen op het eiland. Deze eerste Indianen staken van het Venezolaanse vasteland over naar het eiland. De eerste Europeanen kwamen naar dit gebied omdat ze dachten hier vele rijkdommen aan te zullen treffen (*pull*-factor).

OLIE

In de jaren dertig (1930-1939) vestigde zich op Aruba een grote groep personen die hoofdzakelijk werkzaam was in de in 1927 opgestarte olieindustrie. De olieindustrie bleef groeien en daarmee ook de rest van de kleine Arubaanse economie. Dit had tot gevolg dat het aantal migranten bleef toenemen. De Arubaanse bevolking groeide daardoor tussen 1930 en 1940 van ruim 13.000 tot ruim 30.000 personen. De Tweede Wereldoorlog en de naoorlogse opbouw van Europa, maakten een verdere

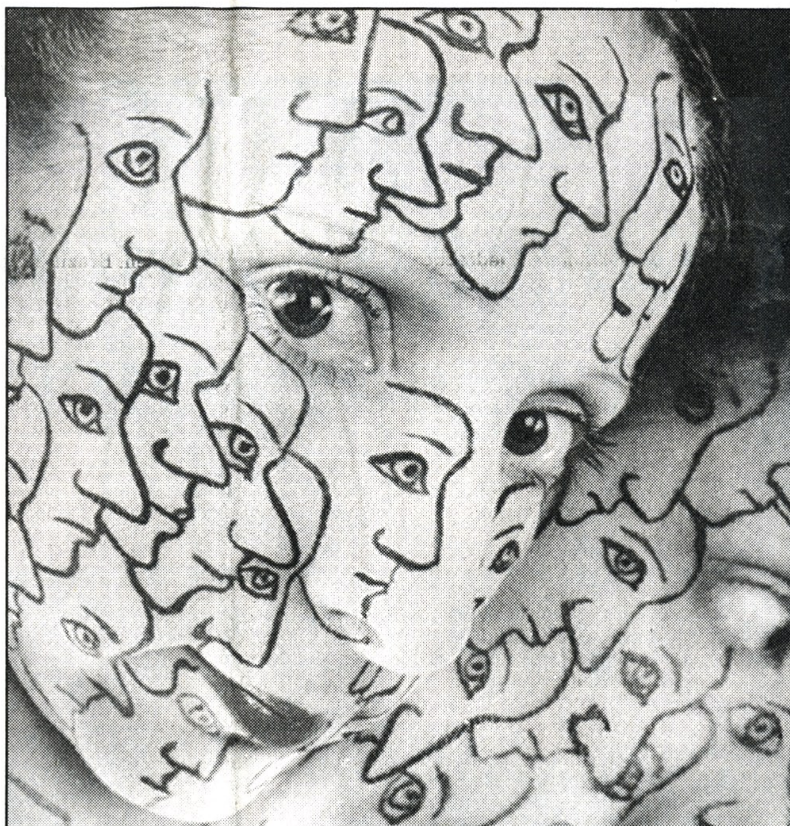

uitbreiding van de olieindustrie op Aruba noodzakelijk en dit leidde op haar beurt tot een verdere toename van de migratie en dus een groter wordende bevolking. Aruba telde in 1950 ruim 53.000 personen. Tussen 1950 en 1965 was er een drastische sanering in de olieindustrie, waardoor het aantal werknemers in deze industrie daalde van 8300 tot ongeveer 3000. De meeste ontslagen vielen onder de migranten – *last hired, first fired* – waardoor velen noodgedwongen Aruba verlieten om terug te keren naar hun land van herkomst of om zich elders te vestigen. De jaren zeventig (1970-1979) kenmerkten zich door een stabilisatie van de migratie en daarmee ook van de bevolking. Deze stabilisatie had een dynamisch karakter: de uitstroom van mensen uit Aruba naar elders was min of meer gelijk aan de instroom van mensen op Aruba.

TOERISME

De sluiting van de olieraffinaderij in 1985 veroorzaakte een economische crisis, die uiteindelijk resulteerde in een grootschalige emigratie van mensen vanuit Aruba naar, hoofdzakelijk, Nederland. De economische opbouw van Aruba, opgestart na 1985, concentreerde zich op het toerisme en voltrok zich in een zeer hoog tempo. Dit leidde in 1988 tot een tekort aan arbeidskrachten.

De investeringen in de toeristische industrie bleven zeer hoog en dit resulteerde in een toenemende behoefte aan arbeidskrachten, die noodgedwongen uit het buitenland moesten worden aangetrokken. Aruba is vanaf 1930, van een land met 13.000 inwoners, gegroeid tot een land met in het jaar 2000 ongeveer 91.000 inwoners. Dit aantal inwoners bestrijkt ongeveer 89 verschillende culturen. De aanduiding van Aruba als 'multicultureel land' of ook als 'immigratieland' is dus zeker op zijn plaats als wij naar de bovenstaande gegevens kijken. Dé Arubaanse cultuur bestaat dus niet en het is correcter de Arubaanse cultuur te vergelijken met een veelkleurige lappendeken.

HET ARUBAANS MIGRANTENBELEID

Wanneer een land met groepen immigranten te maken krijgt, heeft het verschillende mogelijkheden om deze groepen op te nemen in de eigen cultuur. Alvorens het Arubaans migrantenbeleid aan de orde te stellen, worden nu volgend eerst de modellen die worden toegepast in Holland bekeken. Daar hebben assimilatie (1947-1960), segregatie (1947-1960), integratie (1960-1980) en de multiculturele samenleving (vanaf 1980), elkaar opgevolgd als modellen van het migrantenbeleid. Het assimilatiemodel gaat ervan uit, dat er in de samenleving plaats is voor slechts één cultuur. Iedereen moet zich volledig daaraan aanpassen, met achterlating van de eigen culturele geschiedenis. Een regering kan dus ertoe besluiten om ten aanzien van de immigranten een spreidingsbeleid toe te passen. De gedachte achter dit beleid is, dat de mensen zo snel als mogelijk sociaal en cultureel 'onzichtbaar' worden gemaakt. Ze gaan dan volledig op in de samenleving.Bij het segregatiemodel gaat men ervan uit, dat de dominante groep sociaal en cultureel geen last mag hebben van een bepaalde etnische groep, en andersom. Men wil in feite dus niet dat de immigranten zich gaan hechten aan het gastland. De groep kan worden afgezonderd en woont in kampen 'buiten' de samenleving. Het integratiemodel pleit voor het opnemen in de gemeenschap van de immigranten met behoud van hun identiteit. Integratie is het opnemen van een bevolkingsgroep in de samenleving op basis van gelijkwaardigheid. Integratie met behoud van identiteit houdt in, dat de dominante cultuur ruimte laat voor elementen uit andere culturen. De dominante cultuur bepaalt ook in hoeverre de samenleving andere aspecten van andere culturen verdraagt. De multiculturele samenleving werd als model gepresenteerd in de jaren tachtig en stelde dat cultuur niet alleen een privé-zaak is, maar ook een zaak van de samenleving als geheel. Culturele verschillen moeten mogelijk zijn en getolereerd worden. Het behoud en samengaan van culturen wordt gezien als een zaak van de samenleving als geheel.De voorgaande modellen kunnen de vraag oproepen, welk migrantenbeleid door de Arubaanse regering wordt gevoerd en welke van de modellen wordt gehanteerd. Uit de geschiedenis blijkt, dat achtereenvolgende Arubaanse regeringen altijd wel aandacht hebben besteed aan de migrantenkwestie, maar er is vooralsnog nog geen duidelijk uitgewerkt beleid. In 1996 werd door de Sociaal Economische Raad van Aruba (SER) aangegeven dat de politiek achter de feiten aanloopt voor wat betreft de migrantenkwestie. De SER gaf aan dat de regering een aantal vragen moet beantwoorden om te komen tot een migrantenbeleid, onder andere met betrekking tot bevolkingsdichtheid van het land en vragen die betrekking hebben op de voorwaarden tot vestiging, de voorwaarden voor permanent verblijf en de wenselijkheid van een inburgeringsfase. Dit alles rekening houdend met het feit dat de bijdrage van de migranten aan de samenleving en aan de economie bijzonder groot is.

Om een duidelijk migrantenbeleid op te kunnen stellen, zal de huidige Arubaanse regering onderzoek moeten laten verrichten om antwoord te kunnen geven op vragen betreffende de onderwijscapaciteit, de verzorgingscapaciteit, de maatschappelijke zorg en de arbeidsmarkt. De gegevens verkregen uit het onderzoek zijn noodzakelijk om aan te kunnen geven, in welke richting Aruba zich kan bewegen als 'migrantenland'. De *Nota Vreemdelingenbeleid* van 12 juni 2002 van de minister van Justitie kan in deze ook als een aanzet worden beschouwd, maar het is nog niet voldoende.Op de vragen 'Wie is Arubaan' en 'Waar gaat de Arubaanse identiteit naar toe', kunnen wij anno het jaar 2002 dus antwoorden dat de Arubaan een multicultureel individu is. Dit antwoord houdt tevens in, dat niet ontkend kan en mag worden, dat er in de Arubaanse samenleving nog onderscheid wordt gemaakt tussen 'oude' en 'nieuwe' Arubanen. Iemands achternaam, woonplaats, thuistaal en bijvoorbeeld uiterlijke kenmerken, worden soms gehanteerd om het oude of nieuwe aan te geven. Moet je om Arubaan te zijn de *cunucu* van je grootvader kunnen aanwijzen? Moet je van Indiaanse afkomst zijn, sluik haar en lichte ogen hebben? Is het zinvol om te zeggen dat jouw familie na 100 jaar verblijf op het eiland zich Arubaan mag noemen? Is het genoeg op het eiland te zijn geboren en de Nederlandse nationaliteit te bezitten? Kun je jezelf na 50 jaar op Aruba gewoond en gewerkt te hebben, Arubaan noemen? Een duidelijk antwoord op bovenstaande vragen werd indertijd gegeven door de politicus, wijlen Gilberto François 'Betico' Croes. Hij stelde namelijk dat de echte Arubaan de persoon is, die zich daadwerkelijk inzet voor de vooruitgang van het land. Deze stelling van Betico Croes zegt voldoende en geeft in grote lijnen aan in welke richting gedacht moet worden bij het praten over en het werken aan de multi-culturaliteit van de Arubaanse samenleving.

> Moet je om Arubaan te zijn de cunucu van je grootvader kunnen aanwijzen?

Geraadpleegde literatuur:

1. *Alofs, L & Merkies, L.: 'Ken ta Arubiano: sociale integratie en natievorming op Aruba', Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, 1990, Nederland.*
2. *Croes, H.R.: 'Nota Vreemdelingenbeleid', ministerie van Justitie, 12 juni 2002, Aruba.*
3. *Marapin, B. e.a.: 'Het migrantenvraagstuk in Aruba', Sociaal Economische Raad, december 1996, Aruba.*
4. *Matsumoto, D & Geluk, H.: 'Mensen: Psychologie vanuit cultureel perspectief'. Uitgeverij Intro, 1997, Nederland.*
5.. *Zebeda, E.R.: 'Multicultureel Aruba in vogelvlucht'. Korps Politie Aruba, 10 september 2000, Aruba.*